

УДК: 340.12.(075.8)

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2020.37.201510>

В. П. Плавич, докт. філос. наук, канд. юрид. наук, професор, завідувач кафедри, академік, Заслужений діяч науки і техніки України
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Кафедра загальноправових дисциплін та міжнародного права
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна
e-mail: plavich45@ukr.net

НОВЕ РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ І МОДЕЛЕЙ СУЧАСНОГО ПРАВА: ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Стаття присвячена дослідженню феномена права та його моделей на сучасному етапі розвитку юридичної науки. В ній також розглядаються особливості та тенденції розвитку сучасного права. На думку автора – в право перетворюється лише та інформація, яка не тільки теоретично, але і практично важлива для людини, якій вона довіряє не тільки розумом, але й почуттям. Запропонована автором модель права дозволяє розглядати ефективність різних інтелектуальних і соціально-психологічних стратегій формування права в сучасних умовах. У даній моделі права враховуються такі компоненти, як інформація, що безпосередньо міститься у праві, цінність та значення віри, відношення між цими компонентами, що утворюють структуру права.

Ключові слова: нове розуміння моделей сучасного права, особливості та тенденції розвитку права, право як дійсний провідник європейської свободи, безпеки та правосуддя.

Постановка проблеми. Передбачення майбутнього і моделювання суспільних процесів є необхідною умовою для правильного та ефективного соціального управління, визначення стратегій розвитку суспільства. На цьому етапі правотворення в Україні особливої уваги набуває наукове планування і юридичне прогнозування, які мають на меті надання цим процесам цілеспрямованого, поступального, системного характеру.

Як відмічає академік НАН України Ю. С. Шемшученко: «Відсутність глибоких аналітичних напрацювань негативно позначається на прогностичній функції юридичної науки, а відповідно – на практиці нормотворення та нормозастосування [1, с. 7].

Для України значущість наукового аналізу сучасних тенденцій розвитку права посилюється тим, що наша держава перебуває в процесі приведення правової системи у відповідність до міжнародних правових стандартів. Інтеграція України у світове співтовариство, європейський правовий простір, а також необхідність подальшої гармонізації законодавства нашої держави до права Європейського Союзу зумовлюють необхідність подальших наукових досліджень сучасного права.

Що ж до сьогодення, то право супроводжує нас повсюдно. А чи є воно дієвим, потенційно конструктивним, чи може задовольнити наші очікування, відчуття захищеності, гарантованість прав та законних інтересів, протистояння сваволі, процесів упорядкування суспільних відносин, безсумнівної дії механізмів щодо провадження правового порядку в усіх сферах суспільного життя, гарантування і забезпечення системи безпеки, що пов'язана із соціальною діяльністю, особливо цією, що несе потенційну загрозу життєво важливим інтересам людини, суспільства та держави? І це далеко не повний перелік наших очікувань від сучасного права [2, с. 26].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну основу представляють статті, зокрема, наукові праці: Ю. В. Бауліна, Я. М. Романюка, В. Р. Сіренко, О. В. Скрипнюка, Н. М. Оніщенко, Н. М. Пархоменко, В. П. Плавича, С. В. Плавича, О. В. Петришина, П. М. Рабиновича, В. М. Селіванова, М. В. Цвіка, Ю. С. Шемшученка та інших. На нашу думку, чимало досліджень у цій сфері дозволяють вивчити право в динаміці, що

дозволяє визначити його стан щодо еволюції від минулого до сучасного, від сучасного до майбутнього. Динамічний підхід до пізнання права дозволяє розглянути та скорегувати основні напрями його функціонування і визначити перспективи подальшого розвитку і вдосконалення.

Мета статті полягає у формуванні загальнотеоретичного бачення особливостей та тенденцій розвитку сучасного права.

Виклад основного матеріалу. Демократизація українського суспільства, формування правової державності та розбудова громадянського суспільства вимагає від національної науки теорії держави та права, філософії права нового осмислення, змісту та сутності сучасного права. Сучасне розуміння права передбачає визнання людини найвищою соціальною цінністю, а забезпечення та реалізація невід'ємних прав і свобод людини і громадянина – головною метою діяльності державної влади, яка реалізує свою компетенцію у межах Конституції – основного закону України. Право розуміється як соціальний регулятор, що об'єднує загальноцивілізаційне та особливе, притаманне конкретному суспільству. Регіоналізація не виключає глобалізацію як інтеграцію та уніфікацію на світовому рівні, а виступає їх необхідною передумовою.

Питання права мають філософський характер, про що свідчить його вічність і нерозв'язність. У цьому зв'язку згадаємо хоч би відомі слова Г. Флобера з його «Лексикона прописних істин»: «Право. Невідомо що це таке», або слова І. Канта: «Юристи й по сей час шукають своє поняття права». Право, таким чином, є своєрідний непізнаний об'єкт. До якого типу реальності воно належить? Що є право у своїй онтологічній структурі, його сутності? Юристам здається, що вони знають, з якою реальністю вони мають справу, тільки доти, поки про це не запитають. Якщо ж їх запитають, то їм вже доводиться самим чи запитувати і дивуватися, чи ж з потреби вирішувати одне з найскладніших питань теорії пізнання [3, с. 84].

Засновник психологічної школи права Лев Петражицький (1867-1931 рр.) вважав, що право виходить із індивіда, воно народжується у глибинах людської психіки як інтуїтивне право, що на відміну від позитивного, не залежить від маси зовнішніх факторів і визначається його внутрішніми переконаннями, індивідуальним сприйняттям людини свого становища: «Ми під правом, – писав він, – у смислі особливого класу реальних феноменів будемо розуміти ці етичні переживання, емоції, що мають імперативно-атрибутий характер» [4, с. 480]. Інший погляд на право мав Богдан Кистяківський (1868-1920 рр.), який критикував Лева Петражицького за недооцінку інституціонального буття права.

Неоднозначно вирішує проблему права і сучасна філософія права. Всі існуючі підходи до права розглядаються як моменти істини, оскільки поширюють на всю реальність лише приватні компоненти логічної моделі становлення права.

На наш погляд, концепція розвитку права, заснована на поширеній суто раціональній моделі права, страждає відірваністю від соціальної практики, що неминуче призводить до різного роду похибок.

Як цілком правильно вказує Г. Гуссерль, «звичайна людина» здійснює переважну більшість своїх дій, свідомо чи несвідомо базуючись не на законі (уявлення про який у більшості людей розмиті і в загальному збігаються з мораллю декаль), а на засвоєних з соціальної практики звичаїв. Чи можна в цьому випадку говорити про «виконання» або «застосування» ними закону, «заднім числом» приписуючи до їх вчинків відповідні норми права? Правила звичаїв це не правила права. Право є те, що приділяє (dispense) суддя. Для того, щоб творити право, суддя повинен звільнитися як від диктатури публічності, так і від сліпої віри в якусь «надприродну інстанцію». Шляхом до правового вирішення, укладає Г. Гуссерль, є індукція від особливостей окремого випадку до загальних принципів права [5, с. 313].

Чи існує право початкове «в житті» або «в законі»? Осмислюється чи правова ситуація на підставі трансцендентних або іманентних їй критеріїв? Відповіді на ці питання лежать на шляху подальшого запитування [6, с. 95].

Підсвідомість, свідомість і надсвідомість людини, впливаючи один на одного, взаємопроникаючи, утворює єдине ціле. Несвідоме спочатку пронизують всі форми життєдіяльності і соціальної поведінки індивідуального і колективного суб'єкта.

Оскільки люди часто не усвідомлюють ті способи репрезентації реальності, якими вони користуються, постійно онтологізуються, входять в їх картину світу. І вже суб'єкт повністю не усвідомлює ті способи подання, якими користується у своїй життєдіяльності. У цьому випадку він не бачить альтернативи своїм способам уявлення, потрапляючи в своєрідну інтелектуальну пастку.

Архетипам не властиво перебувати автономно всередині індивідуальної психіки, вони в різний спосіб прагнуть інтегруватися в колективну свідомість. Вони заявляють про себе в сновидіннях, в релігійних і художніх образах, в моральних і метафізичних інтуїціях.

Будова мозку відображає будову інтелектуальних процесів. Для двох половин мозку виявлені два типи мислення, два способи пов'язувати інформацію, два часу діяльності розуму. Третій стан – справжнє усвідомлюване «перетікання» інформації виникає на стику двох «свідомостей», двох стратегій інтелектуальної активності мозку.

Основоположним становищем концепції Р. Алексі є теза про те, що право має дуальну природу, тобто з необхідністю включає два вимірювання: реальне, або фактичне, яке у визначенні права представлено елементами офіційного джерела і соціальної ефективності, і ідеальне, або критичне, яке знаходить своє вираження в елементі моральної правильності [7, с. 257]. І, звичайно ж, не можна не згадати представника комунікативно-дискурсивної філософії Ю. Габермаса, в філософії якого дається комунікативне рефлексивне обґрунтування права через «аргументацію в дискурсі». Норми права обґрунтовуються практично в реальній комунікації, яка має процедурний характер. Однак цей дискурс повинен співвідноситися з ідеальною комунікацією (аналог «природного права»), яка як регулятивна ідея показує спрямованість раціонального обґрунтування норм. В залежності від уподобань суб'єкта, право має позитивну або негативну спрямованість або індиферентно, а за своєю формою – суб'єктивно і належить конкретному індивідуальному або колективному суб'єкту. Слід зауважити, що ще В. Небіліцин відзначав, що у людини ніякий з основних аналізаторів не грає специфічно провідну роль, оскільки головне регулююче значення в процесі його еволюції набувають фактори небіологічного характеру; але саме з цієї причини у людини відкриваються великі, ніж у тварин, можливості інтраіндивідуальних варіацій властивостей окремих аналізаторів – варіацій, зумовлених, ймовірно, в основному вродженими або успадкованими особливостям морфологічної організації відповідних кортикальних областей, але в якійсь мірі, можливо, і умовами онтогенетичного розвитку [8, с. 3].

У книзі «Занепад Європи» прафеномен зображений німецьким мислителем О. Шпенглером як щось досить певне, що володіє деякою первісною оформленістю, що виникла з безособової, невпорядкованої стихії докультурного хаосу. Автор виходить з того, що прафеномен постає як щось спільне для всіх майбутніх формотворень даного типу, як універсальна першоутність, доісторична першооснова, наділена силою, енергією, волею до майбутніх самоіснувань.

Поняття архетипу (від грец. «arhetipos» – древній образ) стало одним з провідних в теорії швейцарського вченого К. Юнга, який використовував його для позначення знаходження в глибинах несвідомого початкових формотворень – уявлень з характерною ціннісно-сисловою спрямованістю.

Дуальна природа права присутня (явно або неявно) в усіх фундаментальних питаннях права.

З цієї причини це єдина найбільш істотна особливість права, яка показує чому юридичний позитивізм є неадекватною теорією природи права [7, с. 28]. Розвиваючи феноменолого-герменевтичну онтологію права, А. Кауфман зазначає, що реальне право відбувається в зв'язку з полярної напруженості природності і позитивності права. Природність і позитивність права утворюється буттєвими принципами права [9, с. 157].

Однак, на відміну від останнього, теорія юридичної аргументації Р. Алексі зближує його з юридичним інтерпретивізмом (від слова «інтерпретація»), який іноді трактується як концепція «третього шляху» в праворозумінні, що проходить між юридичним позитивізмом і теорією природного права [10, с. 63].

Сучасне українське суспільство характеризується багатьма різними суперечностями, серед яких спостерігається прийняття значної кількості нормативно-правових актів і водночас поширення тотального правового нігілізму. Причому прийняті закони відверто ігноруються, порушуються, не виконуються і не цінуються [11, с. 81]. Економічна криза в країні породжує деформовану свідомість, бездуховність, свавілля в усіх сферах суспільного життя, що дуже небезпечно для подальшого розвитку правової держави і суспільства загалом. Нині у більшості громадян України посилюється почуття підозрливості і критицизму у сприйнятті дійсності, цинізму у ставленні до ідеалів, надмірного скептицизму й недовіри. Це на тлі поширення культури споживання і мотивації корисливості, зміни уявлень про межі, поведінку, про правила й норми співіснування в соціумі правового нігілізму. Щодо останнього, то проблема полягає у практичній відсутності цілісної системи правового виховання, що спричиняє низький рівень правової культури суспільства загалом [12, с. 85].

Сьогодні внаслідок ускладнення економічних, культурних та інших соціальних зв'язків тенденції збільшення соціальної свободи сформували плюралізм суб'єктів, які формують право на позадержавному рівні. Як наслідок, формується досить складна система правового регулювання суспільних відносин на національному, міжнародному та наднаціональному рівнях [13, с. 51].

Процес взаємодії міжнародного права з національним правом має істотний потенціал нормотворчого й інституціонального характеру для обох правових систем, саме право вдосконалюється з появою та розширенням сфери його спільного регулювання. Сучасне право і всі соціальні явища та процеси, які визначають його розвиток і функціонування, перебувають під визначальним впливом глобалізації. Глобалізація породжує універсалізацію права, що відбувається у формі правової інтерналізації та правової конвергенції [14, с. 8].

Людина здатна до органічного і духовно піднесеного самоздійснення, розкриття всіх своїх потенційних та творчих можливостей, проте, щоб подолати відчуженість людини і права, яка ще так поширена в сучасному суспільстві, право має бути динамічним, дієздатним, постійно наближатися до конкретного індивіда. З оновленням законодавства і накопиченням відповідної правозастосовної практики все очевиднішим стає розрив між новим демократичним законодавством і низьким рівнем правосвідомості населення.

Сьогодні суспільство характеризується різким падінням уваги до права, або, навіть можна сказати, зневагою до багатьох правових положень та настанов. І нікого не здивує явищами правового нігілізму та правового песимізму [15, с. 68]. Сучасний кризовий стан та його прояви породжують стійкий соціальний і правовий песимізм, що трансформується із площини емоцій, почуттів, переживань у площину переконань, ставлення, уявлень, стереотипів. Це й обумовлює ту чи іншу, на жаль, не завжди бажану для суспільства поведінку індивіда [16, с. 118].

Песимістичні настрої багато в чому нівелюють, відкидають повагу до права як найбільш дієвого регулятора суспільних відносин. У цих умовах, на нашу думку, необхідне відродження поваги до права, принципу верховенства права, принципу законності, підвищення авторитету закону. Досліджуючи взаємозв'язок людини і права, не можна ігнорувати аналіз сутності самої людини, а сутність ця така складна та багатогранна в практичному і науковому сенсах [17, с. 4], що «виокремити проблему людини – це означає, в той же час, виокремити проблему свободи, творчості, особи, духу й історії» [18, с. 19]. Тому є необхідність досліджувати право як антропологічне явище. Найважливіше сутнісне в людині – це її внутрішнє, суб'єктивне, духовно-психологічне. В інтерсуб'єктивності людина вирішує ким вона є, що являють собою інші.

Екзистенціалізм повністю перекладає на людину проблему її людської сутності і сенс буття: яким ти себе створиш, таким ти і будеш.

Персоналістична філософія оголошує особистість цінністю, що здатна утримувати в собі універсальне, і тому є співвідсною Богові, природі, суспільству. Людина – це духовна субстанція, духовна енергія, що сублимується в творчості, це «царство духу» [15, с. 72].

Право є основою вольових устремлінь, фундаментом активності та ініціативності людини. Воно синтезує в собі результати функціонування всієї системи цілеспрямованого виховання індивідуального і колективного суб'єкта. Поняттю «право» органічно притаманна певна внутрішня спрямованість, саморефлексивність. Суб'єкт немовби «вдивляється» у власний духовний світ, зіставляючи міру відповідності своїх знань, поглядів, уявлень й установок актуальним життєвим потребами та інтересами, а також реальним умовам їхнього задоволення [19, с. 87].

Право опосередковане соціально-історичним досвідом, і в цьому сенсі воно апостеріорне, а не апіорне. Тому природу права (соціально-історичний зміст і зміст буття права, його сутності й існування) не слід плутати ні з правом природи (із природною даністю права), ні з природою розуму (з апіорною даністю права із чистого розуму), хоча і розум, і природа відіграють істотну роль в історичному процесі генезису і розвитку права [20, с. 61].

Сучасне право і всі соціальні явища та процеси, які визначають його розвиток і функціонування, перебувають під визначальним впливом глобалізації. Основна роль сучасної держави полягає у виборі стратегії розвитку суспільства та формування нової парадигми його функціонування, які здатні забезпечити: участь суспільства і глобалізації; послідовність та ефективність глобалізаційних процесів для суспільства.

Родовою ознакою усіх теоретичних підходів до пояснення глобалізації є ідея посилення взаємозалежності людства на всіх рівнях (місцевому, регіональному, національному) й у всіх вимірах (економічному, політичному, правовому, культурному). Глобалізацію слід тлумачити як об'єктивне явище сучасності, в основі якого лежать процеси формування принципово нових відносин між країнами і народами на основі взаємозв'язку та взаємозалежності між ними у всіх сферах життєдіяльності [21, с. 96].

Відомо, що право є одним із найбільш важливих і дієвих важелів регулювання суспільних відносин. Однак слід враховувати, що право як елемент надбудови не є ізольованим соціальним явищем, а перебуває весь час у русі та є невід'ємною складовою суспільних процесів. У зв'язку з цим варто зауважити, що право тісно пов'язане зі станом суспільного розвитку і у зв'язку зі змінами, які відбуваються в суспільстві, потребує відповідного реформування [21, с. 97].

Універсалізація права як за формою, так і за змістом проявляється у процесах правової інтернаціоналізації та конвергенції. Інтернаціоналізація означає насамперед зближення політичних і правових систем держав, поглиблення їх взаємодії, взаємного впливу, що отримало в науці назву правової конвергенції. Для останньої характерне таке зближення правових систем, в результаті якого формується толерантність і взаємне уподібнення правових систем, інтеграція переваг правових систем різного типу. Право повинно бути інструментом, що зможе одночасно забезпечити як збереження особливостей кожного окремого народу та держави, так і формування глобального світу, частиною якого виступають окремі держави [21, с. 102-103].

Особливістю праворозуміння в епоху глобалізації є те, що на сучасному етапі вироблено низку сутнісних ознак (принципів права), формального і змістовного рівнів, які вважаються невід'ємними властивостями явища, що розглядаються і які визнані міжнародною спільнотою. Ці ознаки становлять певний ідеальний стандарт права, яким порівнюється право суверенних держав. Саме за рівнем відповідності цьому ідеальному стандарту оцінюється правовий розвиток країни. Сучасне право і всі соціальні явища та процеси, які визначають його розвиток і функціонування, перебувають під визначальним впливом глобалізації, яка являє собою тенденцію ерозії національних кордонів та

поглиблення ступеню взаємодії і взаємозумовленості життя суспільства в процесі формування світового соціуму [22, с. 619].

Право є одним з найбільш важливих і дієвих існуючих важелів регулювання суспільних відносин, останнє як соціальне явище, безперечно, зумовлене специфікою функціонування і розвитку самого соціуму. Варто зауважити, що право тісно пов'язане зі станом суспільного розвитку і в силу змін, які відбуваються в суспільстві, потребує відповідного реформування. Будучи відбитком соціально-економічної політики держави, яка спрямована у майбутнє, право здатне сприяти формуванню нових суспільних відносин, які ще перебувають у зародковому стані. Слід відзначити, що право є явищем, що динамічно розвивається під впливом інших соціальних, політичних, ідеологічних та інших чинників, та відповідно до стану соціально-економічних та інших відносин, потребує суспільного розвитку [8, с. 22-23].

В умовах глобалізації, цінність права набуває нових змістовних характеристик. Викликана ринковими силами, власне, глобалізація не забезпечує ні справедливості, ні соціального прогресу. Роль права зростає передусім у вказаному аспекті. Глобалізація може сприяти прогресивному розвитку людства, збереженню ним власних гуманітарних здобутків лише за умови, що вона надалі розвиватиметься на міцній правовій основі [23, с. 130-132].

Важливою особливістю права в сучасному суспільстві є амбівалентність правосвідомості людей, причиною якої виявляється інертність свідомості людини, нездатність її миттєво звільнитися від віджитої системи ціннісно-правових диспозицій посттоталітарного мислення, що може декларативно відкидатися свідомістю особистості, проте продовжує існувати у підсвідомості, визначаючи світогляд людини, її цінності, мотивацію та вчинки.

Призначення права полягає в тому, щоб забезпечити еквівалентність ринкового обміну, а за допомогою інституту права власності – захистити приналежність продуктів економічної діяльності їх виробникам, за присутності таких атрибутів співвідношення економіки і права, як ринковий простір, вільний обмін, формальна рівність економічних агентів та конкуренція [24, с. 69-70].

Належність права до числа важливих та складних суспільних явищ вимагає розгляду його як специфічного механізму вияву логічної структури соціальних взаємодій, в результаті прояву якого визначаються юридичні формули у якості основи для розробки відповідних нормативних приписів. Право є одним з найважливіших і найдієвіших серед існуючих важелів регулювання суспільних відносин, що зумовлене специфікою функціонування і розвитку самого соціуму. Право тісно пов'язане зі станом суспільного розвитку і потребує реформування, відповідного до змін у суспільстві. Право, як відбиток соціально-економічної політики держави, здатне у повній мірі впливати на формування нових суспільних відносин. Водночас, суспільні відносини, що мають економічний характер, є головним джерелом права як соціального регулятора [8, с. 22-23].

Право є ефективним тоді, коли воно відповідає сутності та змісту процесів, що відбуваються в економіці. У той же час, якщо соціально-економічні гарантії з боку держави матимуть об'єктивне економічне підґрунтя, то вони знайдуть практичну реалізацію [25, с. 15].

Право як результат і суб'єктивна підстава діяльності лише частково представлено у вигляді явного знання. У такому разі, це ціннісна значуща інформація з позитивним або негативним значенням віри. На думку автора, у право перетворюється лише та інформація, яка не тільки теоретично, а й практично важлива для людини, якій вона довіряє не тільки розумом, а й почуттями.

Таким чином, право – складне, комплексне утворення, яке містить компоненти: знання, ціннісну орієнтацію, позитивне та негативне значення віри. Віра в основі має як на рівні свідомості, так і в підсвідомості, і, головне, в самому процесі практичну дію. Це і дає змогу їй лінгвістично випереджати раціональне мислення: спочатку про зміст нової ідеї здогадуються, а потім вже намагаються раціонально обґрунтувати її. Гіпотеза має не

тільки раціональну підставу, як вірування, що йде від інших сфер духовної діяльності, вона повинна враховуватися при функціонуванні всіх компонентів (надправа). Віра – це таке ставлення суб'єкта до об'єкта, яке накладається буквально на всі суб'єкт-об'єктні і суб'єкт-суб'єктні відносини. Найбільш тісно це відношення пов'язано з реалізацією можливого, відрізнення можливого від неможливого.

Крім дослідної, емпіричної чи теоретичної інформації, у праві завжди присутній спосіб його уявлення (репрезентація). Найфундаментальніші способи репрезентації реальності є найбільш загальною основою права. Кожна з характеристик буття являє собою систему опозицій, таких як: істинне значення змісту віри, ціннісне ставлення, протиставлення суб'єкта суб'єкту за способом репрезентації реальності (форма права, тип обгрунтованості права).

Однак суб'єкт не завжди усвідомлює всю систему опозицій. Мабуть, цей факт позначається на усвідомлених операціях. Від цього залежить структурно-операціональна значущість права. Можна також говорити про операційний простір права. Тут мається на увазі мережа «контрарних» відносин між цим правом і іншим, які перебувають у будь-якому опозиційному відношенні. Чим ширше опозиційний простір, тим більше при інших рівних умовах його евристична цінність. Евристична цінність права залежить також від типу підстави права. Не тільки безпосередня інформація, що міститься у праві, оформлюється на базі того чи іншого способу подання, а й оформлюється і відповідна підстава права.

Право, повторюючись й інтегруючись один з одним, перетворюється у стійкий стан суб'єкта (особистості, соціальної групи, суспільства, людства). Концентруючись і редуцируючись, ці аксіологічні стани стають властивостями суб'єкта, тобто правом, що визначає напрям його поведінки.

Право як властивість суб'єкта характеризується такими параметрами: спрямованістю (гуманістичною, антигуманістичною, оптимістичною, песимістичною тощо); інтенсивністю, глибиною (поверхневою, тобто на рівні слабкої когнітивності, середньої глибини), що охоплює сферу свідомості та підсвідомості, без усвідомлення своїх фундаментальних способів подання, і глибокої – повної, що охоплює сферу свідомості і безсвідомості широтою.

Спонукальна сила права проявляється в його впливі на всі компоненти світогляду. Воно співвідноситься зі світоглядом як частина і ціле. Процеси формування світогляду і права збігаються, хоча й мають свої особливості. Світогляд функціонує через право в правильності його вихідних концепцій і основоположень. Право розширює, поглиблює світогляд, реалізуючи свої функції. Якість права, зрозуміло, залежить від того, на основі якого рівня суспільної свідомості воно сформувалося – буденної або теоретичної.

Із відривом свідомої сфери від чуттєво емоційної, несвідомої сфери «випаровується» і саме аксіологічне поле сприйняття суб'єкта. У цьому разі воно може трансформуватися в нейтрально-інформаційний масив знань. Ось чому ідеологія, відірвана від стійких настроїв, сподівань і прагнень широких мас безпорадна. Тому необхідно володіти механізмом перекладу аксіологічних значень з одного рівня на інший. Адже це потужні механізми утворення шкали цінностей суб'єкта.

Досить часто право може приймати і збочені форми, особливо, коли суб'єкт не критично засвоює певні уявлення, догматично сприймає будь-які принципи. В залежності від уподобань суб'єкта, воно має позитивну або негативну спрямованість, або індеферентне, а за своєю формою – суб'єктивне і належить конкретному суб'єкту. Різниця видів права залежить від характеру підстав і їх прийняття. Хоча право реального суб'єкта і не може бути суто інформаційним, все ж такий тип доцільно виділити. Люди цього типу вірять в інформацію, для них вона найвища цінність. Зазвичай, ця віра поєднується з вірою в раціональні форми організації інформації. Якщо останнього моменту немає, то фактично немає ніякого права. У цьому випадку, поведінка суб'єкта з легкістю змінюється, залежно від змін інформаційних потоків, що обриваються на нього, і він є маріонеткою. У тому ж випадку, коли право інформаційного типу пов'язано з логічними та

іншими раціональними формами обробки інформації, право цього виду можна назвати раціональним.

Інформаційне поле суб'єкта не існує саме по собі, а завжди пов'язане з якимось способом подання, при цьому цей факт може як усвідомлюватися, так і не усвідомлюватись, «пальма першості» може віддаватися безпосередньо інформації або способом її подання. В такому випадку, коли явна перевага віддається способом репрезентації і реальності, можна умовно назвати репрезентативним типом права. Репрезентативно-інформаційний тип права пов'язаний з великою активністю лівої півкулі головного мозку.

Найціннішим видом права є те, в якому гармонійно поєднуються всі поля права, хоча якесь поле все ж таки є домінуючим. Більш того, в конкретній ситуації, особливо екстремальної, домінанти можуть змінюватися. Оскільки завдання типології права багатопланове, то для її розвитку потрібно кожен раз виділяти види права виходячи з різних підстав, бо, як відомо, не може бути ніякої класифікації, яка була б релевантна всім рівням і цілям дослідження.

Головний зміст права, який визначається його домінуючими полями, задається різними типами сприйняття суб'єкта: емоційно-образним, інформаційно-раціональним, репрезентативним, репрезентативно-інформаційним тощо.

Автором типи права виділяються за рівнем свідомості, на якому вони, перш за все, формуються. Як властивість суб'єкта, право виробляється саме в результаті взаємодії двох протилежних механізмів: свідомого і безсвідомого. Результативний вплив на право суб'єкта передбачає певне використання деяких засобів для перекладу або трансляції інформації зі свідомості в підсвідомість і назад. Тому, важливі не тільки потоки інформації, безпосередньо спрямовані в центр свідомості, а й на його периферію, звідки вони проникають у підсвідомість.

Тип права залежить від ціннісного ставлення засобів діяльності суб'єкта до його подання про належний результат як ідеальний. Виділені за цим критерієм різні види права розкладаються за шкалою: від шкали виражається максимом (мета виправдовує засоби), ціна якої нам добре відома, особливо коли і самі цілі в значній мірі виявлялися ілюзорними, до шкали, яка виражається формулою: «Ніяка мета не може бути виправданням антигуманних засобів!». Ставленням засобів до діяльності суб'єкта до ідеалу конкретизується важлива властивість права, що складається в детермінації головної спрямованості поведінки суб'єкта.

При формуванні права як властивості суб'єкта, важливо враховувати складні процеси, що відбуваються в нашому глобальному світі, виділяти діалектику загального і приватного, класового і загальнолюдського. Під впливом єдиних за своєю природою глобальних викликів та імперативів соціально-економічного розвитку сучасного суспільства, звужується сфера світоглядних розбіжностей. А між полярно протилежними ідеологіями проявляються точки дотику / конвергуючі елементи. Це об'єктивні веління часу, що відображають прогресивну тенденцію поступального розвитку людства. Значить змінюються його ціннісні аргументації, змінюється підстава і істотний зміст права суб'єкта, його моральні гносеологічні і соціально-психологічні механізми реалізації. На думку автора, перспективу подальшого дослідження даної проблеми становить пошук оптимальних методів і форм соціально-психологічної діагностики заходів права особистості і її вплив на творчу активність суб'єкта. Вибір тактик, засобів і методів формування права визначається на підставі комплексів авторів, природи суб'єкт-об'єктних і суб'єкт-суб'єктних відносин, між явною і латентною структурами права.

Зміст права складає не фізично відчутна предметність, а норми, цінності і змісти. Оперуючи ними, людське мислення вибудовує специфічну за своїми ознаками і властивостями реальність, що називається правовою. У цієї реальності, незважаючи на те, що природа її компонентів має переважно духовний, ідеальний характер, повинен бути соціокультурний субстрат, без якого ні норми, ні цінності, ні смисли права не змогли б впливати на людину. Субстратом звичайно називають здатні почуттєво сприйматися основи ідеально-духовних реалій, що впливають на людину. Оскільки всі ті духовні

форми, що так чи інакше пов'язані з людиною, обтяжені матеріальністю, то субстратність присутня практично всюди, включаючи найтонші і піднесені духовні прояви на зразок музики, релігії і моральності. Право в даному випадку не є виключенням.

У права, як і в усього на світі, є причини його появи, розвитку і функціонування, і їх досліджує теорія права. Але, крім них, існують ще і причини цих причин, або загальні основи буття правової реальності. Маючи метафізичний, онтологічний, культурологічний, антропологічний, екзистенціальний характер, ці основи не є предметом чистої юриспруденції, а утворюють предмет філософії права. Розмірковуючи про неї, філософія виходить далеко за межі теорії права і занурюється в питання, що стосуються природи буття і небуття, хаосу і порядку, цивілізації і культури, добра і зла та ін. [19, с. 87-89].

Через пульсуючу ритміку відношень внутрішніх протилежностей будь-яка правова реалія перебуває у властивій їй якості, розпадається і знову об'єднується в цілісність, залишається собою і стає іншою, піддається впливу ентропії й активно протидіє їй [26, с. 16-17].

Антропологічне дослідження права дало можливість сформулювати методологію, яка може пояснити духовно-правовий світ людини, не протиставляючи людину природі, а поєднуючи їх, незважаючи на багатовимірність поведінки людини у природно-правовому просторі. Під впливом різноманітних правових норм інтелект формує дух людини, що в результаті відображається в її поведінці. Оскільки на зміну філософській антропології приходить екзистенціалізм, то методологічними засадами стають не раціональні, а інтелектуальні, ірраціональні, духовні засади. Право яке не знає меж, перебуває у таємничому світі духовності, має підсвідомі і безсвідомі прояви, володіє трансцендентальними властивостями настрою та почуттів, налаштовує людину на відповідні дії [20, с. 62].

Нове бачення сутності права можливе тільки через заперечення метафізичного суб'єкта і відкидання класичного тексту, при переході до нового розуміння суб'єктивності і тексту. Духовне життя складається з екзистенційних суперечностей і виражається в діалектиці душевних рухів. Тобто передбачається узгодження індивідуального і соціального через інтеграцію свідомого і несвідомого, раціонального і нераціонального в самій людині, де індивідуальне не тільки співвідноситься, а й протистоїть соціальному, а у своєму вищому прояві означає протидію тискові суспільного оточення з метою обстоювання своєї природної чистоти та досконалості на противагу суспільним катаклізмам і дисгармонії [26, с. 17].

Висновки і пропозиції. Особливістю сучасного праворозуміння є те, що нині існує низка сутнісних ознак (принципів права), формального і змістовного рівнів, які визнаються невід'ємними властивостями права, що визнані міжнародною спільнотою. Ці ознаки становлять певні ідеальні стандарти права, з якими порівнюється право суверенних держав.

Право – це явище, що виникає разом із суспільством. Його метою є забезпечення співіснування людей на засадах справедливості, сутність якого зумовлена низкою біосоціальних факторів. Культурні, юридичні, економічні, політичні, антропологічні фактори в умовах сьогодення набувають нового забарвлення, нового змісту.

Право як досконала теоретична конструкція повинна бути дієвою у практичних відносинах. Багато в чому успіхи демократичних перетворень залежать від того, наскільки право в суспільстві підтримують та поважають різні соціуми загалом та кожен індивід зокрема. Слід констатувати, що за роки незалежності в Україні прийнятий величезний масив правових норм, але його ефективність замикається лише на папері.

Розуміння сутності права є початковою вихідною категорією юриспруденції. Вихідне розуміння сутності права пов'язане з сутністю людини. Сутність людини наддержавна: не держава створює людину, а людина – державу. Людина не відображає у своїй свідомості світ, а конструює його. На наш погляд, пізнавальний потенціал категорії «права» може реалізуватися виключно у системному зв'язку.

Розвиток права в ідеалі – це олюднення права, рух до людського права шляхом вдосконалення людини. Усвідомлення долі права повинно прямувати шляхом тлумачення

«волі» та мислення. Право в набагато більшій мірі дисциплінує людину ніж логіка і методологія, або систематичні вправи волі. Людина, на думку Б. Кістяківського, – це основа права, «уповноважена та дисциплінована правом особа, основа правопорядку», тоді як «особа людини і сукупність осіб, тобто суспільство, складають основу як права, так і держави» [27, с. 335].

Запропонована автором модель права дозволяє розглядати ефективність різних інтелектуальних і соціально-психологічних стратегій формування права в сучасних умовах. У даній моделі права враховуються такі компоненти, як інформація, що безпосередньо міститься в праві, ціннісне значення віри, відношення між цими компонентами, що утворюють структуру права. Ця система розглядається в якості змісту права, категоріальний спосіб представлення цього змісту – в якості неявної структури, який є ні чим іншим, як формою права. Кожна стратегія формування права предметно орієнтована, володіє певною функцією в структурі суб'єкта [19, с. 86-87].

На нашу думку, національні правові системи в процесі правової конвергенції та інших інтеграційних явищ повинні поступово влітати свій специфічний зміст у загальну тканину загальнолюдської, світової правової культури, всередині якої відмінності між національними системами повинні зберегтися настільки, щоб можна було говорити про єдність різноманіття [14, с. 18]. Універсалізація права охоплює юридичну норму, юридичну освіту, юридичну практику, системи норм і принципів права.

Список використаної літератури

1. Шемшученко Ю. С. Вступне слово. Альманах права. Правова аналітика: доктринальні підходи та галузеві виміри. Випуск 9. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2018. 512 с.
2. Оніщенко Н. М. Сучасне право: вимоги громадянського суспільства, виклики часу, потреби людини. Альманах права. 2016. Вип. 7. С. 25-29.
3. Спекторский Е. В. Юриспруденция и философия. Юридический вестник. 1913. Книга II. С. 60-92.
4. Петражицкий Л. И. Теория права и государства в связи с теорией нравственности. Том I. С.-Петербург, 1909. 322 с.
5. Husserl G. Everyday life and the law. Husserl G. Recht and Welt. Frankfurt am Main: Vittorio. Klosterman, 1964. P. 297-313.
6. Стовба А. В. Живет ли право в жизненном мире? К феноменологии права Герхарта Гуссерта. Проблемы философии права. К.; Чернівці, 2012. Т. VIII–IX. 496 с.
7. Alexy R. The Dual Nature of Law. IVR 24th World Congress «Global Harmony and Rule of Law» (September 15-20, 2009, Beijing, China). Papers. Plenary Session. Beijing, 2009. P. 257-274.
8. Плавич В. П. Проблеми сучасного праворозуміння: теоретико-методологічний та філософсько-правовий аналіз. Одеса: Астропринт, 2011. 232 с.
9. Кауфман А. Онтологическая структура права. Пер. с нем. А. В. Стовбы. Российский ежегодник теории права. Под ред. А. В. Полякова. 2008. № 1. С. 151-174.
10. Плавич В. П. Архетипические прафеномены права. Альманах права. Право і прогрес: складові забезпечення в сучасних умовах. Вип. 7. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2016. С. 63-67.
11. Оніщенко Н. М. До питання про авторитет діючого законодавства (теоретичний аспект розгляду). Правова держава. Випуск 23. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. С. 77-83.
12. Пархоменко Н. М. Проблеми та особливості формування правової культури населення в Україні на сучасному етапі. Правова держава. Щорічник наукових праць. Випуск 23. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. С. 83-91.
13. Плавич В. П. Актуальні проблеми впливу процесів конвергенції на міжнародне, наднаціональне і національне право. Міжнародне, наднаціональне та національне право: проблеми конвергенції. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 13 грудня 2013 р.) за ред. д-ра юрид. наук, проф. Т. С. Ківалової, Міжнародний гуманітарний університет. О.: Гельветика, 2015. С. 50-52.
14. Плавич В. П. Проблеми впливу процесів конвергенції на сучасне право і державу. Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія «Правознавство». О.: Астропринт, 2014. Т. 19. Вип. 1 (22). С. 7-20.
15. Трансформація правової ідеології у контексті сучасних викликів: колект. монографія. Ю. С. Шемшученко та ін.; за заг. ред. Н. М. Оніщенко; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Вінниця: Нілан, 2016. 471 с.
16. Свириденко Г. В. Правомірна поведінка та позитивна юридична відповідальність: взаємовплив та взаємообумовленість. Держава і право: зб. наук. праць. Серія: «Юридичні науки». Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2016. Вип. 71. С. 118-133.

17. Оніщенко Н. М.. Проблема ефективності законодавства та сучасний розвиток. Віче. 2007. № 12 (спецвипуск). С. 3-6.
18. Бердяев Н. О. Філософія свободи. Сенс творчості. М.: Правда, 1989. 608 с.
19. Плавич В. П. Право в умовах глобалізації: становлення, особливості і тенденції розвитку. Альманах права. Правова аналітика: доктринальні підходи та галузеві виміри. Вип. 9. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2018. С. 85-91.
20. Плавич В. П. Природа людини через пізнання сутності права, або людиноцентризм у праві. Альманах права. Людиноцентризм у праві: теоретико-прикладні засади. 2017. Вип. 8. С. 58-63.
21. Плавич В. П. Право і економіка в умовах глобалізації (основні тенденції розвитку). Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. Т. 15, Вип. 1 (32): збірка наукових праць. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2016. 244 с.
22. Плавич В. П. Право і економіка в епоху глобалізації: взаємозв'язок та взаємозалежність. Право, економіка та управління: генезис, сучасний стан та перспективи розвитку: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю економіко-правового ф-ту ОНУ імені І. І. Мечникова (м. Одеса, 14-15 вересня 2018 р.) ОНУ імені І. І. Мечникова; відп. ред. І. А. Ломачинська, А. В. Смітюх. Одеса: Фенікс, 2018. 726 с.
23. Plavich V. Law and Economic Under Globalization (Main Tendencies of Development). International Scientific Periodical Journal for Economists and Jurists «The Genesis of Genius». Geneva, Switzerland. April, 2015. P. 129-133.
24. Плавич В. П. Право і економіка в трансформаційному суспільстві. Матеріали 74-ї звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (м. Одеса, 27-29 листопада 2019 р.) відп. ред. А. В. Смітюх; ред. кол.: Н. Л. Кусик та ін. Одеса: Фенікс, 2019. 190 с.
25. Плавич В. П. Правове регулювання трансформаційної економіки України і розвиток національного законодавства. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. 144 с.
26. Плавич В. П. Право на сучасному етапі розвитку юридичної науки. Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія «Правознавство». О.: Астропринт, 2012. Т. 17. Вип. 7. С. 7-19.
27. Кистяковский Б. А. Социальные науки и право: Очерки по методологии социальных наук и общей теории права М.: М. и С. Сабашниковы, 1916. 708 с.

References

1. Shemshuchenko, Yu. (2018) Introduction. Almanac of law. Legal analytics: doctrinal approaches and industry dimensions. Issue 9. K.: V.M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine, 512 p. [in Ukrainian].
2. Onishchenko, N. (2016) Modern law: requirements of civil society, challenges of the time, human needs. Almanac of law. Issue. 7. P. 25-29 [in Ukrainian].
3. Spektorsky, E. (1913). Jurisprudence and Philosophy. Legal Bulletin. Book II. P. 60-92 [in Russian].
4. Petrazhitzky, L. (1909) The theory of law and the state in connection with the theory of morality. Volume 1. St. Petersburg,. 322 p. [in Russian].
5. Husserl, G. (1964) Everyday life and the law. Husserl G. Recht and Welt. Frankfurt am Main: Vittorio. Klesterman,. P. 297-313.
6. Stovba, A. (2012) Does law live in a vital world? To the phenomenology of law Gerhart Husserl. Problems of Philosophy of Law. K.; Chernivtsi, Vol. VIII IX. 496 p. [in Russian].
7. Alexy, R. (2009) The Dual Nature of Law. IVR 24th World Congress «Global Harmony and Rule of Law» (September 15-20, 2009, Beijing, China). Papers. Plenary Session. Beijing,. P. 257-274.
8. Plavich, V. (2011) Problems of modern legal understanding: theoretical and methodological and philosophical and legal analysis: Monograph Odessa: Astroprint, 232 p. [in Ukrainian].
9. Kaufman, A. (2008) Ontological structure of law. Trans. from German. A. Stovba. Russian Yearbook of Theory of Law. Ed. A. Polyakova. № 1. P. 151-174. [in Russian].
10. Plavich, V. (2016) Archetypal Occupations of Law. Almanac of law. Law and Progress: Warehousing in secure minds. Issue 7. K.: V. M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine. P. 63-67. [in Russian].
11. Onishchenko, N. (2012) To the question of the authority of the current legislation (theoretical aspect of consideration). The rule of law. Issue 23. K.: V. M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine. P. 77-83. [in Ukrainian].
12. Parkhomenko, N. (2012) Problems and features of the formation of the legal culture of the population in Ukraine at the present stage. The rule of law. Yearbook of scientific papers. Issue 23. K.: V. M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine, P. 83-91 [in Ukrainian].
13. Plavich, V. (2015) Problems of the influence of convergence processes on international, supranational and national law. International, supranational and national law: problems of convergence. Materials of the international scientific-practical conference (Odessa, 13th of December, 2013) Ed. Dr. jur. sciences, prof. T. Kivalova, International Humanitarian University. O.: Helvetika, P. 50-52 [in Ukrainian].

14. Plavich, V. (2014) Problems of the influence of convergence processes on modern law and the state. Bulletin of Odessa National I. I. Mechnikov University. Series «Jurisprudence». O.: Astroprint. V. 19. Issue. 1 (22). P. 7-20 [in Ukrainian].
15. The transformation of legal ideology in the context of modern challenges collect (2016). Monograph. under the general. ed. N. Onishchenko; V. M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine. Vinnitsa: Nilan, 471 p. [in Ukrainian]
16. Sviridenko, G. (2016) Lawful behavior and positive legal responsibility: mutual influence and interdependence. State and Law: Sat. sciences. labor. Series «Jurisprudence». V. M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine. K.: Publishing House «Legal Thought», Issue. 71. P. 118-133 [in Ukrainian].
17. Onishchenko, N. (2007) The problem of the effectiveness of legislation and modern development. Veche. № 12 (special issue). P. 3-6. [in Ukrainian].
18. Berdyaev, N. (1989) Philosophy of freedom. The meaning of creativity. M.: Pravda, 608 p. [in Ukrainian].
19. Plavich, V. (2018) Law in the context of globalization: formation, features and development trends. Almanac of law. Legal analytics: doctrinal approaches and industry dimensions. Issue 9. K.: V.M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine, P. 85-91 [in Ukrainian].
20. Plavich, V. (2017) Human nature through knowledge of the essence of law, or human centrism in law. Almanac of law. Human centrism in law: theoretical and applied foundations. Issue. 8. P. 58-63 [in Ukrainian].
21. Plavich, V. (2016) Law and economics in the context of globalization (main development trends). Market economy: modern theory and management practice. T. 15 Vol. 1 (32): collection of scientific papers. Odessa: Odessa National I. I. Mechnikov University. 244 p. [in Ukrainian].
22. Plavich, V. (2018) Law and economics in the era of globalization: interconnection and interdependence. Law, Economics and Management: Genesis, Current Status and Development Prospects: Mater. Int. scientific and practical. Conf., dedicated to the 20th anniversary of the Faculty of Economics and Law of Odessa National I. I. Mechnikov University (Odessa, September 14-15, 2018) Odessa National I.I. Mechnikov University; executive editor I. Lomachinskaya, A. Smityukh. Odessa: Feniks, 726 p. [in Ukrainian].
23. Plavich, V. (2015) Law and Economic Under Globalization (Main Tendencies of Development) International Scientific Periodical Journal for Economists and Jurists «The Genesis of Genius». Geneva, Switzerland. April., P. 129-133.
24. Plavich, V. (2019) Law and economics in a transformational society. Materials of the 74th reporting scientific conference of the teaching collective and scientists of the Faculty of Economics and Law of Odessa I. I. Mechnikov University (Odessa, November 27-29, 2019) executive editor A. Smityukh; editorial collective: N. Kusik and others Odessa: Feniks, 190 p. [in Ukrainian].
25. Plavich, V. (2002). Legal regulation of the transformational economy of Ukraine and the development of national legislation K.: V. M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine, 144 p. [in Ukrainian].
26. Plavich, V. (2012) Law at the present stage of development of legal science. Bulletin of Odessa National I. I. Mechnikov University. Series «Jurisprudence». O.: Astroprint, V. 17. Issue. 7. P. 7-19. [in Ukrainian].
27. Kistyakovskiy, B. (1916) Social sciences and law: Essays on the methodology of social sciences and the general theory of law. M.: M. and S. Sabashnikov, 708 p. [in Russian].

Стаття надійшла 15.04.2020 р.

В. П. Плавич, докт. филос. наук, канд. юрид. наук, профессор, заведуючий кафедрой, академик, Заслуженный деятель науки и техники Украины
 Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова
 Кафедра общеправовых дисциплин и международного права
 Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина
 e-mail: plavich45@ukr.net

НОВОЕ ПОНИМАНИЕ СУЩНОСТИ И МОДЕЛЕЙ СОВРЕМЕННОГО ПРАВА: ОСОБЕННОСТИ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ

Резюме

Статья посвящена исследованию феномена права и его моделей на современном этапе развития юридической науки. В ней также рассматриваются особенности и тенденции развития современного права. По мнению автора – в право превращается только та информация, которая не только теоретически, но и практически важна для

человека, которому он доверяет не только умом, но и чувством. Предложенная автором модель права позволяет рассматривать эффективность различных интеллектуальных и социально-психологических стратегий формирования права в современных условиях. В данной модели права учитываются такие компоненты, как информация, которая непосредственно содержится в праве, ценность и значение веры, отношение между этими компонентами, образующих структуру права.

Ключевые слова: новое понимание моделей современного права, особенности и тенденции развития права, право как действительный проводник европейской свободы, безопасности и правосудия.

V. P. Plavych, Doctor of Philosophy Sciences, Candidate of Juridical Sciences, Professor, Academician, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine
Odesa I. I. Mechnikov National University
the Department of General Law Disciplines and International Law
Frantsuzkiy Boulevard, 24/26, Odesa, 65058, Ukraine
e-mail: plavich45@ukr.net

NEW UNDERSTANDING OF THE ESSENCE AND MODELS OF MODERN LAW: FEATURES AND TRENDS OF DEVELOPMENT

Summary

The article is devoted to the study of the phenomenon of law and its models at the present stage of development of legal science. It also discusses the features and trends of the development of modern law. According to the author, only information that is not only theoretically, but also practically important for a person whom he trusts not only with his mind, but also with his feelings, turns into law. The legal model proposed by the author allows us to consider the effectiveness of various intellectual and socio-psychological strategies for the formation of law in modern conditions. This model of law takes into account such components as information that is directly contained in the law, the value and significance of faith, the relationship between these components that form the structure of law.

The author analyzes the signs of law from the point of view of the features of its modern understanding, the factors of the development of law in a transformational society, identifies the main trends in law and explores legal integration as a union of national legal systems by bringing their basic elements in line with certain legal standards.

The author introduces the concept of the category of law as an instrument of scientific knowledge. The option of recognizing the fate of law by interpreting will and thinking is proposed. The necessity of a new paradigm of law is substantiated. The author has successfully shown that today the theory and philosophy of law require research, methodological anthropocentrism.

Law is being considered as an objective reality that is embodied in a certain form.

Law is the basis of volitional aspirations, the foundation of human activity and initiative. It synthesizes in itself the results of the functioning of the entire system of purposeful education of an individual and collective subject. The concept of «law» is organically inherent in a certain internal orientation, self-reflectiveness. The subject seems to «peer» into his spiritual world, comparing the degree to which his knowledge, views, ideas and attitudes correspond to actual life needs and interests, as well as the real conditions for their satisfaction.

Law as a property of a subject is characterized by the following parameters: orientation (humanistic, anti-humanistic, optimistic, pessimistic, etc.); intensity, depth (superficial, that is, at the level of weak cognitiveness, medium depth), covering the sphere of consciousness and subconsciousness, without being aware of its fundamental ways of representing, and deep – full, covering the sphere of consciousness and unconsciousness in breadth.

The driving force of law is manifested in its influence on all components of the worldview. It correlates with the worldview as part and whole. The processes of formation of worldview and law coincide, although they have their own characteristics. The worldview functions through law in the correctness of its original concepts and foundations. Law expands, deepens the worldview, realizing its functions. The quality of law, of course, depends on whether on the basis of what level of social consciousness it has formed – everyday or theoretical.

Keywords: a new understanding of the models of modern law, features and trends in the development of law, law as a real conductor of European freedom, safety and justice.